

Benedictus de Spinoza (Saarinen, 1996)

- Juudi päritolu filosoof, kes elas kogu oma elu Hollandis (1632-1677).
- Juudipärane nimi oli Baruch Spinoza, kuid ladinapäraselt nime Benedictus de Spinoza kasutas ta oma ladinakeelsetes töödes.
- Mees, kes teenis elatist klaasläätsete lihvi ja optikuna.
- Väikesekasvuline, joonistamist harrastav filosoof.
- Askeetliku ja äraostmatu iseloomuga (keeldus suurest varandusest/perekonna pärandusest oma õe kasuks).
- Ta heideti 24-aastasena välja juudi kogudusest (lausa needusega!), kuna ei olnud nõus oma arvamust ainult enda teada hoidma.
- Raudse loogikaga, järjekindel ning kartmatu mõtleja, esindab ratsionalismi.
- Ta soovis näidata, et ei kristlus ega juutlus ei välista inimese mõttevabadust (Piibel lubab tema arvates olla mõistusel vaba).
- Ta ei olnud nõus sellega, et Piibli iga lõik on jumalik ja tõde. Seega pani aluse valgustusajastule ja piiblikriitikale.
- Teoses *Teoloogilis-poliitiline traktaat* kritiseeris võltskristlust ning propageeris isiklikku mõttevabadust (peale teose ilmumist süüdistati teda lausa ateismis, ketserluses ja isiklikus jultumuses).
- Tema põhiteos *Eetika* (prantslane Descartes on ainus filosoof, keda Spinoza seal nimeliselt mainib) ilmus peale tema surma (seal on Spinoza seisukohad veelgi radikaalsemad).
- Kolmest ratsionalistist (Descartes'i ja Leibnizi kõrval) peetakse teda kõige radikaalsemaks ratsionalistiks.
- Oli vähenõudlik ning pühendunud töö otsimisele.
- Mõtlejana väga ratsionaalne.
- Ta vaatleb maailma holistlikult, st terviku kaudu (Descartesil oli see näiteks mina-keskne).
- Filosoof, kellest on sageli otsinud inspiratsiooni kunstnikud ja kirjanikud (Lessing, Goethe, Heine, Coleridge, Shelly, George Eliot)
- Suri 44-aastasena tuberkuloosi, mille põhjustas klaasitolm, mida ta oma tööd tehes sisse hingas.

Spinoza metafüüsika (Saarinen, 1996)

Esmalt tuleb selgitada kahte olulist mõistet.

1. METAFÜÜSIKA - filosoofia osa, mis uurib reaalsust kui sellist; õpetus reaalsuse kõige üldisematest printsiipidest, struktuurist ja koostisest.
 2. SUBSTANTS – iseseisvalt olemasolev olev, levinud on arusaam, et substants on jumal; substants on sõltumatu reaalsus, kõik üksiknähtused üksnes peegeldavad substantsi, st on suure terviku ilmingud .
- Spinoza metafüüsika põhimõisteks ongi substants.
 - Substants on eraldi olev, iseseisev, sõltumatu. Tema olemasolu on iseenesest paratamatu.
 - Spinoza metafüüsikat nimetatakse ka ainusfilosoofiaks (sest ta vaatleb maailma holistlikult, st terviku kaudu).
 - Tema ainusfilosoofia seisneb selles, et üksikisikud ja asjad/erinevad nähtused ei ole lahutatavad tervikust ehk substantsist.
 - Olendid ja asjad on üksnes substantsi ilmingud. Mitte miski ei toimu muul moel kui terviku kaudu. Üsikutel objektidel, nähtustel, isikutel olemust saab mõista terviku kaudu.
 - Tervikut nimetab Spinoza ka *Looduseks* (ulatuvusest lähtudes) ja *Jumalaks* (inimese mõtlemisest lähtudes).

Spinoza tundeteooria (Saarinen, 1996)

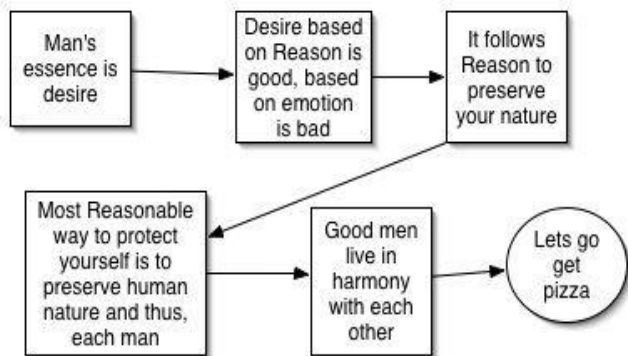
Filosoof räägib kahesugustest tunnetest:

1. PASSIOONID – tunded, mille suhtes oleme ise passiivses rollis (nt armumine ja viha, mis tulevad peale, st me ei saa neile vastu seista).
 2. AKTIIVSED TUNDED – tunded, mis sünnivad siis, kui inimene on suutnud tunde muuta mõistuslikuks, st ta moodustab passioonist enda jaoks selge ja täpse idee.
- Inimene on oma tunnete vang, leiab filosoof.
 - Tunnete vang selles mõttes, et tunded (eelkõige passiivsed) takistavad inimest nägemast end terviku osana. Mõistuse ehk inimvaimu ülim voorus on teadmine tervikust.
 - Senikaua, kui inimene on tunnete võimuses, ei suuda ta tabada oma tõelist olemust, seda, et ta on üks osa suurest tervikust.

Spinoza inimesekäsitus (Saarinen, 1996; <http://philosophy.blogs.com>)

Teadlikkust tegelikkuse paratamatusest, mõistmist, asjade nägemist nende õiges seoses tegelikkusega, paratamatuse tabamist mõistusega, nimetab Spinoza tahteks.

Mõistusest lähtuv tahe moodustab inimese põhiolemuse. Tahe, mis lähtub mõistusest, on hea, kuid tahe, mis tugineb emotsioonidele, on halb (siis on inimene oma tunnete vang). Kui tahe lähtub mõistusest, siis säilitatakse oma põhiolemus. Seega põhiolemuse säilitamiseks tuleb olla oma tahtmistes mõistuslik, see on ühtlasi harmoonilise elu eeldus.

Allikas: <http://philosophy.blogs.com>

Kasutatud allikad:

- E. Saarinen, *Läänemaise filosoofia ajalugu tipult tipule Sokratesest Marxini*. Tallinn, Avita 1996.
- *Filosoofia blogi*, külastatud 25.11.2019, aadressil <http://philosophy.blogs.com>.